

KİÇİKYAŞLI MƏKTƏBLİLƏRİN İDRAK FƏALİYYƏTİNDƏ ZEHNİ ƏMƏLİYYATIN MƏRHƏLƏLƏRİ

Lalə BAYRAMOVA

Gəncə Dövlət Universiteti, Gəncə, Azərbaycan

*Yazışılan müəllif: lala.bayramova2013@mail.ru

NƏŞR TARİXİ:

Qəbul edilmə tarixi:

27.08.2025

Nəşr edilmə tarixi:

28.10.2025

AÇAR SÖZLƏR:

idrak fəaliyyəti,
zehni əməliyyat,
problemlə təlim,
təlim nəzəriyyəsi,
kiçikyaşlı məktəbli.

XÜLASƏ

Məqalədə sübut edilir ki, bütün iş prosesində inkişafetdirici təlim sisteminin quruluşunu təşkil edən amilləri nəzərdən keçirərkən, müəllimin şəxsi yanaşmasını nümayiş etdirməsi, innovativ konsepsi-yaları, tədris proqramlarını, universal metodiki vəsaitləri, eləcə də inkişafetdirici təlim üzrə cari dərslikləri təhlil edilməsi səmərəli olardı. Fikrimizcə, problemlə təlim nəzəriyyəsinin inkişafının müasir mərhələsinin özəlliyi ondan ibarətdir ki, o, təkcə şagirdlərin qarşısına problem qoyaraq təlimin fəallaşdırılması ilə məhdudlaşmamalıdır. Düşüncə psixologiyasına dair müasir biliklər bizə yalnız şagirdin qarşısında problem qoymağa deyil, həm də bu problemin həllini idarə etməyə imkan verən şərait yaratmalıdır. Məqalə tədqiqatçı – alimlərlə bərabər, praktik müəllimlər üçün də faydalı ola bilər.

GİRİŞ

Pedaqoji və psixoloji sahələrdəki qabaqcıl təcrübələrə istinad edərək intellektual inkişaf və idrak fəaliyyətini, həmçinin əqli sahənin rəsonal inkişafındakı təlim nailiyyətlərini görmək mümkündür. Bu, kiçikyaşlı məktəblilərə təqdim ediləcək idrak əməliyyatlarının öyrədilməsini diqqət mərkəzində saxlamağa əsas verir. Tədqiqat göstərdi ki, idrak fəaliyyətdə istənilən zehni əməliyyatlar aşağıdakı mərhələlərdən ibarətdir:

Qavrama → Nitqdən (təfəkkürdən) aktiv istifadə → Bütün təfəkkür növləri (vizual-obrazlı, vizual-aktiv, şifahi-məntiqi və s.) → Seçmə, ayırma (tapşırıq təhlilinin hazırlıq mərhələsi) → İcra mərhələsi → Mühakimə, nəticə.

Göründüyü kimi məktəb materialı üzrə istənilən zehni əməliyyat təfəkkürün bütün növlərindən istifadəni nəzərdə tutur. Qeyd etmək vacibdir ki, kiçikyaşlı məktəblilərin təlimi spəsifik proses olub, xüsusi, didaktik qanunauyğunluqlara malikdir ki, bunlardan da ən vacibi şagirdlərin idrak fəaliyyətidir. Bu qanunauyğunluq öyrənilən materialı dərk etmək və mənimsəməyə xidmət edən təlim-idrak fəaliyyəti prosesinin mahiyyətindən irəli gəlir.

Bu qanunauyğunluğun həyata keçirilməsində Y.K. Babanski, V.Okon, K.İ.Buzarov və başqalarının qeyd etdiyi kimi, aşağıdakılar mühüm əhəmiyyət kəsb edirlər:

- bilik əldə etmək ehtiyacının oyanması;
- müəllim tərəfindən idrak fəaliyyətini aktivləşdirmək üçün müxtəlif üsullardan istifadə;
- suallar qurmaq, nəticə çıxarmağa təşviq etmək və s.;
- öyrənilən materialın dərk edilməsi və mənimsənilməsi, müşahidələrin aparılması üzrə müstəqil işin genişləndirilməsi;
- təhlil, ümumiləşdirmə, ixtira, seçmə kimi hərəkətlərin məharətlə inkişaf etdirilməsi.

Elmi müşahidələr zamanı B.M. Teplov və digər bir sıra alimlər incəsənət fənlərinin tədrisində iki fəaliyyət növü müəyyən etmişlər: 1) tədris və 2) yaradıcılıq. Onun fikrincə, şagirdin idrak fəallığının təzahürü və inkişafı onun olduğu mühitdən asılıdır: əlverişli psixoloji iqlim idrak aktivliyini – diqqəti, yaddaşı, təfəkkürü stimullaşdırır [8, s.21].

Tədqiqatımızda biliyin əldə edilməsi prosesinin müəllimdən tələbəyə ötürülməsi kimi təşkil olunmadığını düşünən alimlərin N.M. Kazımovun, Y.Ş. Kərimovun, Ə.Ə. Əlizadənin, Ə.Ə. Qədirovun fikri ilə razıyıq: biliyi qoymaq və ya almaq olmaz. Şagirdin fəallığı təhsil prosesinin sərhədlərini müəyyən edir: uşağın fəaliyyəti vasitəsi ilə təlim olunmayan, müstəqillik prosesinə tərkib hissə kimi daxil edilməyən, əslində təlim edilmir. Özünü-təhsil üçün şərait müəllimlər tərəfindən yaradılır. Uşaq şüuru müxtəlif növ linqvistik təşkilata malik çoxfənlə sahə ilə qarşılaşır. Müəllim təfəkkürün vahid təhsil sisteminə çevrilməsi üçün lazımı şərait yaradır [4, s.201].

Şagirdlərin idrak fəaliyyəti prosesində idrak fəallığını stimullaşdırmaqla onların təfəkkürünü inkişaf etdiririk. Biliklərə yiyələnən şagird nəinki ətraf aləmi tədqiq edə, eyni zamanda yaradıcılıq qabiliyyətlərini və şüurunu inkişaf etdirə biləcək. Ona görə də müasir təlimi elə təşkil etmək lazımdır ki, şagird problemləri yaradıcılıqla həll edə bilsin. İbtidai sinif şagirdlərinin belə inkişaf konsepsiyası, bilik və təcrübənin müəllimlə, kitabla, incəsənətlə, təbiətlə ünsiyyət yaratmaq yolu ilə sistemli şəkildə əldə olunmasına əsaslanır, yəni yaradıcı mühitin yaradılması yolu ilə. V.A. Suxomlinski qeyd edirdi ki: “Yaradıcılıq oradan başlayır ki, əvvəllər əldə edilmiş intellektual və estetik sərvət dünyanı dərk etmək, mənimsəmək və dəyişdirmək vasitəsinə çevrilir” [7, s.609].

Yaradıcılığa meyl uşaqlıq dövrünün, o cümlədən ibtidai məktəb çağının spesifik və fərqli xüsusiyyətidir. Yerli və xarici psixoloq və pedaqoqların (N.M. Kazımov, Ə.Ə. Əlizadə, Ə.S. Bayramov, R.İ. Əliyev, Ə.Ə. Qədirov, B.L. Yavorski, A.N. Luk, D.B. Boqoyavlenskaya və s.) fikrincə, yaradıcılığa yanaşma verilmiş vəziyyətin həddindən kənar çıxmaq bacarığı kimi təqdim olunur. Bu əsərlərdə tədqiqat metodunun və kreativlik fəaliyyətinin mahiyyəti açıılır. R.İ. Əliyevə [3] görə, kreativlik - təəccüblənmək və öyrənmək, qeyri-standart situasiyalarda həll yolu tapmaq bacarığıdır, o, yeni bir şeyin kəşfinə diqqət yetirmək və öz təcrübəsini dərinləndirərək dərk etmək qabiliyyətidir. Beləliklə, yaradıcılığın meyarı nəticənin keyfiyyəti deyil, yaradıcı məhsuldarlığı fəallaşdıran idrak fəaliyyətidir.

Tədris prosesində müəllim şagirdə təsir edir, onun öyrənməsini idarə edir. Optimal idarəetmədə müəllimin bu xarici təsirləri şagirdin daxili istək və hərəkətlərinə uyğun olmalıdır. Bu zaman idarəetmə prosesi *öyrənmənin fəallaşdırılması vasitələri ilə həyata keçirilir*.

Pedaqogikada əsas fəallaşdırma vasitələri arasında aşağıdakıları qeyd etmək olar: dərslərin hədəf qoyuluşu və onun mərhələləri; dərslərin mərhələsində ikinə artırılmalı olan əsas məzmunun müəyyən edilməsi; əzbərləməyə və biliklərin əldə edilməsinin gedişatına nəzarətin qurulması.

Beləliklə, məktəblilərin sinifdə fəallaşdırılması üçün didaktik şərtlər aşağıdakılardır:

- biliyin qavranılmasına hazırlıq üçün şagirdlərin fəaliyyətinin xüsusi təşkili;
- idrak motivinin formalaşmasını təmin edən priyomlar;
- yeni biliklərin mənimsəməsi zamanı fəaliyyətlərin təşkili üsulları;
- müstəqil fəaliyyət, özünə-nəzarət;
- məktəblilərin biliklərin mənimsənilməsində fəallığın təmin edilməsinə nəzarət.

Təlim prosesinin idarə edilməsi zamanı alimlər (Y.Ş. Kərimov, İ.İ. Əliyev, A.N. Abbasov, M.N. Skatkin, A.M. Matyuşkin, T.V. Kudryavtsev) idrakın fəallıq dərəcəsinin iki fərqli formasını qeyd edirlər. Bunlardan *birincisi* şagirdin nizamlanmış fəaliyyətini nəzərdə tutur və şagirdin hərəkət sistemi ona hazır formada verilir. Buraya alqoritmik təlim də daxildir. Psixoloji və pedaqoji ədəbiyyatda təhsil fəaliyyətinin strukturu bir sıra komponentlərlə təmsil olunur: təlim vəzifəsi, təlim hərəkətləri, özünə nəzarət və özünü qiymətləndirmə. Təcrübə göstərdi ki, bunlar müəllimin köməyi ilə həyata keçirilir. Buna şagirdin dərslərin zamanı istifadə edə biləcəyi tədris və idrak fəaliyyətinin təhlili və dəyişməsinə dair çoxsaylı tapşırıqlar və suallar kömək edir. Məktəblilərdə müstəqil təlim bacarıqlarının inkişafına onların təlim fəaliyyətinin bir komponentindən digərinə keçidini təmin edən suallar və tapşırıqlar kömək edəcəkdir.

İdarəetmənin *ikinci* forması - şagirdləri problem tipli axtarış tapşırıqlarının həllinə yönəltməkdir. Şagird problemlərin həllinin, onu yoxlamağın müxtəlif yollarının axtarılmasında və müzakirəsində iştirak etdikcə, onun təlim və idrakı motivləri, bilik əldə etmə yollarına marağı artır. Bu, tapşırıqların sərbəst seçimi və müzakirələr mühiti ilə müşayiət olunan elə problemlə təlim prosesidir ki, o, tədrisin perspektivliyinin motivasiyasını, səriştəyə təşəbbüsünü artırır. Bu

idarəetmə forması fəallığın inkişafına kömək edir, çünki problemlə təlim təkcə düşüncə proseslərini fəallaşdırmır, həm də axtarış tapşırıqları vasitəsilə onlara maraq yaradır və bununla da, bilik və bacarıqların səmərəli və sosial normalara uyğun mənimsənilməsinə şüurlu ehtiyacın formalaşmasını təmin edir. Belə fəallıq tez-tez baş vermir, o, məqsədyönlü pedaqoji təsirlərin və pedaqoji mühitin təşkilinin, yəni didaktik oyunlardan istifadə edərək problemlə təlimin nəticəsidir.

Bununla əlaqədar N.V. Çernenkonun “Tədris və idrak maneələrindən istifadə edərək kiçikyaşlı məktəblilərin tədris və idrak fəaliyyətinin layihələndirilməsi” mövzusunda dissertasiya işində keçmiş təcrübənin yenidən yaradılması və tədris materiallarının mənimsənilməsi prosesi kimi əhəmiyyətli təlim anlayışının yenidən nəzərdən keçirilməsi vurğulanır. Tədqiqatda müasir müəllimlərin və psixoloqların: A.N. Abbasov, D.B. Elkonin, V.V. Davıdov, A.M. Matyuşkina, Y.S. Tyunnikov və b. əsərlərinə diqqət yetirilir, burada problemlə-inkişafetdirici təlimin üstünlükləri əsaslandırılır və haqlı olaraq qeyd olunur ki, hazırkı təhsil sistemində şagirdlərin alınan məlumatları yadda saxlamaq və təkrarlamaq üçün nəzərdə tutulmuş reproduktiv fəaliyyət üstünlük təşkil edir. Müəllifin [1] qeyd etdiyi kimi, belə təlim əhəmiyyəti xüsusilə kiçikyaşlı məktəblilərə mənfi təsir göstərir, onların yaradıcılıq qabiliyyətlərinin inkişafına, təlimin motivasiyasına və onun ümumi müsbət nəticələnməsinə mane olur.

Ə.Ə. Əlizadə [3] Azərbaycan dili və riyaziyyat dərslərində kiçikyaşlı məktəblilərin təlim və idrak fəaliyyətinin qurulmasını və təşkilini “təlim və idrak maneələrindən” istifadə edərək nəzəri cəhətdən əsaslandırılmış və eksperimental olaraq sınaqdan keçirmişdir. O, belə nəticəyə gəlmişdir ki, inkişafetdirici təlimin pedaqoji texnologiyalarının işlənilməsi hazırlanması yetərincə deyil və bu, inkişafetdirici təlim ideyalarının kütləvi məktəb praktikasına daxil edilməsində bir sıra çətinliklərə səbəb olur.

Beləliklə, bütün iş prosesində inkişafetdirici təlim sisteminin quruluşunu təşkil edən amilləri nəzərdən keçirərkən, müəllimin şəxsi yanaşmasını nümayiş etdirməsi, innovativ konsepsiyaları, tədris proqramlarını, universal metodiki vəsaitləri, eləcə də inkişafetdirici təlim üzrə cari dərslərləri təhlil etməsi səmərəli olardı.

Fikrimizcə, problemlə təlim nəzəriyyəsinin inkişafının müasir mərhələsinin özəlliyi ondan ibarətdir ki, o, təkcə şagirdlərin qarşısına problem qoyaraq təlimin fəallaşdırılması ilə məhdudlaşmamalıdır. Düşüncə psixologiyasına dair müasir biliklər bizə yalnız şagirdin qarşısında problem qoymağa deyil, həm də bu problemin həllini idarə etməyə imkan verən şərait yaratmalıdır.

Beləliklə, təlimin fəallaşdırılması problemlə təlimi özündə birləşdirmir, əksinə problemlə təlim fəallaşdırmanı zəruri mərhələ, idrak fəaliyyətinin stimullaşdırıcısı kimi özündə ehtiva edir. Təlimin fəallaşdırılmasının məqsədi insan psixikasının mövcud ehtiyatlarını, öz fəaliyyətinin məqsədlərini özü seçən subyektin artıq formalaşmış yaradıcılıq qabiliyyətlərini aktuallaşdırmaqdan (açıqlamaqdan) ibarətdir.

Bu baxımdan prof. Ə.Ə. Əlizadənin nəzəri fikirləri daha diqqətəlayiqdir: “Şübhə yoxdur ki, hər hansı bir fəaliyyətin məqsədi bu fəaliyyətin subyektini tərəfindən həyata keçirilir, lakin sonradan onun seçdiyi və qarşısında duran məqsəd həmin subyektin – rəhbərin, metodistin, müəllimin, şagirdin fəaliyyətinə təsir göstərir və s. Fəaliyyət prosesində subyekt və obyekt də bir-birilərinə qarşılıqlı təsir edirlər. Pedaqoji sistemə uyğun olaraq subyektiv münasibətlərdən danışmaq daha düzgündür, çünki təlic prosesində şagirdlərə qoyulan əsas tələb onların fəallığı və marağıdır, obyekt isə aktiv ola bilməz. Fəallıq - pedaqoji sistemin həm strukturuna, həm də məzmununa görə şəxsiyyətə xas olan xüsusiyyətdir” [2, s.364].

Yuxarıda deyilənlərdən belə nəticə çıxır ki, idrakın bütün mərhələlərində idraki fəallığın təlimə təsirini gücləndirməyə imkan verən fəallaşdırma vasitələrinin müxtəlifliyi ilə yanaşı, alimlər problemlə təlimdən istifadəni də aparıcı hesab edirlər.

Problemlə təlim nəzəriyyəsi xüsusilə keçən əsrin 60-90-cı illərində həm psixoloqlar, həm də pedaqoqlar (N.M. Kazımov, Ə.Ə. Əlizadə, Y.Ş. Kərimov, A.Ə. Nuruşov, A.N. Abbasov, H.Ə. Əlizadə, S.L. Rubinşteyn, A.N. Leontyev, D.N. Boqoyavlenski, L.İ. Bojoviç, A.M. Matyuşkin, Z.I. Kalmıkova, İ.Y. Lerner tərəfindən intensiv inkişaf etdirilmişdir. Alimlərin tədqiqatları, problemlə təlimin nəzəriyyəsi və metodologiyasına müasir yanaşmalara əsaslanan yeni elmi pedaqoji və

psixoloji fundamentini yaratmağa imkan verdi. Problemlı təlimin elementlərinə Sokrat və Platonun evristik söhbətlərində də rast gəlmək olur. Həmin ideyalar K.D. Uşinskinin əsərlərində də öz əksini tapmışdır. İ.Y. Lernerin fikrincə, problem situasiyalı təlim zamanı şagirdlər idrak fəaliyyətində həm təcrübə qazanır, həm də dünyaya qarşı emosional-dəyər münasibəti olan və fəal yaradıcı qabiliyyətlərə malik şəxsiyyət kimi formalaşırlar [6, s.52].

Problemlı təlimin əsas ilkin konsepsiyası “problemlı vəziyyət”dir. A.M. Matyuşkinin fikrincə, problemlı vəziyyət - intellekt vasitəsilə aradan qaldırılmalı olan psixi çətinlikdir. Problemlı vəziyyət problemlı təlimin ilkin vəziyyətidir, müəllim onun yaradılmasının priyom və vasitələrini bilməlidir. Üstəlik, metodların həyata keçirilməsi üçün təlim qabiliyyətinə təsir edəcək üsul və vasitələrdən istifadə etməyi də bacarmaq vacibdir.

N.S. Leytesin [5] fikrincə, təlim qabiliyyəti səviyyə və intellektual inkişafdan bir sıra cəhətlərə görə fərqlənir: yaşla, insanın həyatı boyu, adətən, əqli inkişaf səviyyəsi yüksəlir, öyrənmək istəyi isə azalır; kiçik məktəb yaşındakı uşaqlarda bilik istəyi, bir qayda olaraq, yeniyetmə və ya böyüklərdən daha yüksəkdir, baxmayaraq ki, sonuncuların zehni inkişaf səviyyəsi daha yüksəkdir [5, s.93]. O, problemlı təlimin əsas mərhələlərini aşağıdakı kimi təqdim edir:

1. bizi maraqlandıran problemdən doğan vəziyyətin (problem situasiyanın) yaradılması;
2. idraki tələbatları və marağı aktivləşdirmək üçün problem qoymaq;
3. təklifin verilməsi və onun əsaslandırılması;
4. sübut, isbat, problemin həlli;
5. nəticənin yoxlanması.

Aydındır ki, təlimdə *problemlı yanaşmadan* istifadə edilən dərslər şagirdin tələbat-motivasiyasına əsaslı təsir göstərəcək, onun idrak fəallığını artıracaqdır. Müasir təlim prosesində şagirdlərin idraki fəallığının sürətləndirilməsi isə aşağıdakı mərhələlərdən ibarətdir:

- praktiki bacarıqların təlimi və inkişafı: hekayələr, nağıllar, sadə şeirlər, saymaca yazmaq, tipik riyazi məsələlərin və məntiqi tapşırıqların standart həllərini tapmaq;
- biliyin genişləndirilməsi, yeni təəssüratlarla zənginləşdirilməsi;
- şəxsi təcrübənin toplanması və onun yeni situasiyalarda tətbiqi prosesində fikri (zehni) bacarıqların inkişafı.

Bu proses təlim texnologiyasından əsaslı (fundamental) təhsil səviyyəsinə təbii keçiddir. Bu keçid prosesi, şagirdlərin ətraf aləmlərindəki reallıqları mənimsədikcə əldə etdikləri ilkin biliklərin, qaydaların müqayisə edilməsi və müqayisə edə-edə öyrənilməsi yolu ilə gedir. Əməkdaşlıq pedaqogikası adlanan belə qeyri-ənənəvi sistem həm müəllim, həm də şagird arasında bərabər ünsiyyət yaradır. Pedaqoji peşəkarlığa müəllim və şagirdin birgə yaradıcılığına əsaslanan belə müasir tələblər buradan irəli gəlir, buradan qaynaqlanır. Bu, bütövlükdə gələcək təlimin dialektik inkişafı prosesini tərənnüm edir. O, keçmişin və indinin ən yaxşı ənənələri əsasında qurulur.

Əməkdaşlıq mühiti yaradılarkən müəllim və şagirdin təlim xarakterini və xüsusiyyətlərini nəzərə almaq lazımdır. Məhz belə bir təlimdə, belə bir atmosferdə şagirdin yaradıcı təşəbbüsü üzə çıxacaq, ilk növbədə kənardan əlavə kömək olmadan şəxsi müşahidəsi, təəssüratı və idraki fəallığı əsasında müstəqil işə, müstəqil idraki fəaliyyətə maraq yaranacaqdır.

Tədqiqatın nəticəsi təhsilin inteqrasiyası nəzəriyyəsi kontekstində fəallıq prinsipinin yeni məzmunla zənginləşməsindən və həmçinin, inkişafın və təlimin subyektivi kimi şagirdin fəallığı strukturlu-prosesual istiqamətdə bir fəndən digərinə təlim informasiyalarının (biliklərin qavranılması) ardıcıl, düzgün ötürülməsindən ibarətdir.

Tədqiqatın elmi-nəzəri yeniliyi ondan ibarətdir ki, təlim-tərbiyə prosesində şagirdlərin idrak fəallığının inkişafı üçün didaktik şərtlər nəzəri cəhətdən əsaslandırılmışdır.

Tədqiqatın praktiki əhəmiyyəti. Kiçikyaşlı məktəblilərin idrak fəaliyyətinin sürətləndirilməsi üzrə ibtidai sinif müəllimləri üçün metodiki tövsiyələr hazırlanmışdır.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Abbasov A.N. Pedaqogika. Dərslük / A.N.Abbasov, H.Ə.Əlizadə. – Bakı: Mütərcim, 2024. – 400s.
2. Əlizadə Ə.Ə. Pedaqoji psixologiya (I, II kitab). Dərslük / Ə.Ə.Əlizadə. – Bakı: PU-nun nəşriyyatı, 2010. – 685

- s.
3. Əliyev R.İ. Şəxsiyyət psixologiyası / R.İ.Əliyev, G.B.Əliyeva – Bakı: ADPU-nun nəşriyyatı, 2010. – 144 s.
 4. Kazımov N.M. Müqayisənin nəzəri və əməli problemləri. Ağlın sönməz məşəli. / N.M.Kazımov. – Bakı: Çarşoğlu, 2013. – 96 s.
 5. Лейтес Н.С. Умственные способности и возраст /Н.С.Лейтес. - М.: Педагогика, 1971. – 164 с.
 6. Лернер И.Я. Проблемное обучение / И.Я. Лернер. - М.: Знание, 2004. – 64 с.
 7. Сухомлинский В.А. Избранные произведения: В 5 т. /В.А. Сухомлинский. – Киев, 2000.Т. 3. – 678 с.
 8. Теплов Б.М. Психология музыкальных способностей /Б.М. Теплов. - М., -Л.: АПН РСФСР, 2017. – .130 с.

РЕЗЮМЕ

ЭТАПЫ РАЗВИТИЯ УМСТВЕННЫХ ОПЕРАЦИЙ В ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Байрамова Лала

В статье доказано, что при рассмотрении факторов, составляющих структуру системы развивающего обучения, на протяжении всего процесса работы учителю будет эффективно проявлять свой индивидуальный подход, анализировать инновационные концепции, учебные программы, универсальные методические пособия, а также периодические учебники по развивающему обучению.

По нашему мнению, особенностью современного этапа развития теории проблемного обучения является то, что она не должна ограничиваться активизацией обучения путем постановки проблем перед учащимися. Современные знания психологии мышления должны не только поставить перед учеником проблему, а создавать условия, позволяющие ее решить. Статья может быть полезна как исследователям и ученым, так и практикующим педагогам.

Ключевые слова: познавательная деятельность, умственная операция, проблемное обучение, теория обучения, младшие школьники.

SUMMARY

STAGES OF DEVELOPMENT OF MENTAL OPERATIONS IN COGNITIVE ACTIVITIES OF PRIMARY SCHOOL CHILDREN

Bayramova Lala

The article proves that when considering the factors that make up the structure of the developmental education system, throughout the entire process of work, the teacher will effectively demonstrate his individual approach, analyze innovative concepts, curricula, universal teaching aids, as well as periodical textbooks on developmental education.

In our opinion, the peculiarity of the modern stage of development of the theory of problem-based learning is that it should not be limited to activating learning by posing problems to students. Modern knowledge of the psychology of thinking should not only pose a problem to the student, but also create conditions that allow solving it. The article can be useful for both researchers and scientists, as well as practicing teachers.

Key words: cognitive activity, mental operation, problem-based learning, learning theory, primary school students.